

מראי מקומות - ביצה

ד.

שהרי גם ר' יהודה מודה דמין במינו בטל ביבש ביבש, וא"כ צריך לטעם דרש"י, ומיהו שייך לומר שם טעם רש"י, שהרי באמת איסור הוא, אלא דיש היתר לאוכלו משום כל דפריש, אבל לזה אמרי' סברא דעד שתאכלנו באיסור וכו'. וע"ע קובץ שעורים (אות ד') דיישב באו"א.

ג. נימא קסבר רב קדושה א' הן

הק' תוס', אולי לעולם ס"ל ב' קדושות הן, אלא משום דמגו דאתקצאי לבה"ש אתקצאי לכולי יומא. ותני' דלא אמרי' מגו דאתקצאי אם הי' מוקצה רק מחמת יום שעבר, דהא דאסור בתחלת שבת, הוא רק מחמת הספק, ולא משום דאתקצאי מדעתו באותה שעה. והק' הקו"ש⁽¹⁾, הא מצינו סברא דאם יודע דלאחר בין השמשות יהי' ראוי, אף דבבין השמשות אינו ראוי, סגי בזה, ולא אמרי' מגו דאתקצאי. ועוד, מה בכך דמה שאסח מדעתו הוא משום יום שעבר, הא סכ"ס אסחי' מדעתו. וכ' דהב' קושיות מתרצות אהדדי, דאם הדבר הוא בעצם אסור אז לא מהני מה דיודע דלאחר זמן יהי' ראוי. אבל אם אינו אסור בעצם, אלא אסח דעתו מספק יום שעבר, אז מהני מה שיודע דיהי' ראוי אח"כ. וא"כ, שפיר כ' תוס' דלא אמרי' מגו דאתקצאי מחמת יום שעבר, דכיון דהוא רק מחמת יום שעבר, א"כ אינו אסור בעצם, אלא מחמת דצריך לנהוג איסור. וא"כ, כיון דיודע דלאחר זמן יהי' מותר, א"כ מה דפועל לא הי' מותר לו להשתמש אינו אוסרו מחמת הדין דמגו דאתקצאי.

ה. נשחטה הובררה דלאכילה עומדת, לא

נשחטה הובררה דלגדל ביצים עומדת

ביאר הראש יוסף, דזהו מטעם ברירה, וקיי"ל יש ברירה דברבנן. עוד כ' שם דמאי דאמרי' לא נשחטה הובררה דלגדל ביצים עומדת, זה לאו דוקא, דאפי' אם לא הובררה כן, יהי' אסור מספק. וע"ע במהר"י אבוהב מש"כ בזה (וצ"ע כוונתו).

ה. אלא בהכנה דרבה קמפלגי

הק' תוס', הא כשחל יו"ט אחר שבת והביצה נולדה בשבת, היא נגמרת ביום שהוא חול, וא"כ מאי הכנה איכא. ותני' ב' תירוצים, דהלידה עצמה נחשבת הכנה, א"נ דכיון דאם נולדה ביו"ט אסורה, אם נאמר כשנולדה בשבת הרי היא מותרת משום אותה לידה, א"כ הרי נמצא שבת מכין ליו"ט. וע' ר"ן, שכ' על דרך תי' ב' דתוס' וביתר ביאור, דאם אתה מתירה בשני נמצא שהראשון הכין לשני ולא לעצמו, כיון שהיא אסורה בו, אבל אם הי' מותרת בו, אז הי' ברור דיהי' מותר אף ביום שני. וע' יש"ש (סי' ג') שכ' דמסתבר יותר לומר כתי' ראשון של תוס', דסברא רעועה היא לומר שיהא נקרא הכנה בעבור שלא הכינה לעצמה או בעבור שאסורה בראשון.

א. ר' יהודה אומר ר"א אומר אם יש שם ק' פומין וכו'

הק' תוס' בזבחים (עג. ד"ה רבי), לפי ר' יהודה מאי איריא דבר שבמנין, אפי' כל מילי לא בטל, דהא שי' ר' יהודה הוא דמין במינו לא בטל. ותני' בשם ר"ת דלא אמרי' דמין במינו לא בטל אלא בלח בלח, אבל ביבש ביבש לא אמרי' הכי. ופי' הגרי"ז דבלח בלח ע"כ צריכין אנו לדין ביטול, ולכן אמרי' דמין במינו לא בטל, אבל ביבש ביבש, אין צריכין להדין ביטול ברוב, דיכולין לסמוך על הדין דכל דפריש מרובא דפריש, ובזה אין שייך הכלל דמין במינו לא בטל.

ושוב חזר ר"ת וס"ל דבאמת אין חילוק בין לח ובין יבש, אלא מה דתרומה בטלה בא' ומאה, היינו היכא דנפלה לתוך חולין מתוקנין, דכיון דאי אפשר להחולין מתוקנין להעשות תרומה, א"כ בטלה דהו"ל כמין בשאינו מינו, דבטל אף לר' יהודה. וכ' הפנים מאירות דלפ"ז יש ליישב הגמ' כאן, דמייירי בחולין מתוקנין, ולכן ס"ל דהתרומה בטלה בהחולין, אי לאו הא דהו"ל דבר חשוב ולכן אינו בטל.

ב. ר' אשי אמר לעולם ספק יו"ט ספק חול הוי דבר

שיש לו מתירין וכל דשיל"מ אפי' בדרבנן לא בטיל

פרש"י. וכי היכי דבבטולה מחמרי' מהאי טעמא, בספקה נמי מחמרי' מהאי טעמא. וזה א"ש לשי' רש"י בסוגיין דמשמע מדבריו דביאור החומרא דדשיל"מ הוא, דעד שתאכלנו באיסור, תאכלנו בהיתר, וא"כ אינו מותר ע"י ביטול ברוב. ולפ"ז, שפיר י"ל דה"ה לגבי ספק דרבנן, דעד שתאכלנו ע"י היתר של ספק דרבנן לקולא, תאכלנו בהיתר גמור לאחר יו"ט. אבל שי' הר"ן בנדרים (נב.) בדעת הר"ף היא דהאיסור דדשיל"מ הוא דכיון דהיסוד של ביטול הוא דדברים שונים מבטלי אהדדי, ולכן דוקא מין בשאינו מינו, ואיסור והיתר, דנחשבים כמינים שונים. אבל דשיל"מ, כיון דעתיד להיות מותר, אינו משונה כ"כ מהיתר גמור, וא"כ אינו נתבטל בהיתר. וא"כ, זהו סברא רק לענין ביטול, ומה שייך לומר כן לענין ספק דרבנן, דמכח דשיל"מ יהי' סברא להחמיר, כן הק' הפנ"י כאן והניח בצ"ע. וע' רש"ש דגם הוא הק' כן, וגם הק' על רש"י דעיקר התי' חסר מן הספר. ולכן פי' כוונת הגמ' דכיון דמחמרי' בדשיל"מ דאינו בטל, ע"כ גם ספיקו אסור, דאל"כ, נהי דאינה בטלה, מ"מ כל חדא וחדא תשתרי מספיקא, דלמא לא זו היא שנתערבה (ולכאו' א"ז מיישב דברי הר"ן, דסכ"ס מהי הסברא להחמיר בספק דרבנן, וע"כ יש עוד סברא להחמיר בדשיל"מ, מלבד מש"כ הר"ן שם). וע' זכר יצחק (ח"ב, מ"ג, ג') דכ' דגם הר"ן ס"ל לטעם של רש"י, אבל טעם זה אינו מספיק בכל אופן, שהרי בלח בלח, האיסור התהפך להיתר, וא"כ אין שייך לומר דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, שהרי היתר הוא, ולכן צריך לטעם הר"ן, דמין במינו הוא. וביבש ויבש לא שייך טעם הר"ן,